

**Zorgen voor de veiligheid van pleegkinderen:
Onderzoek bij de
Stichting Gereformeerd Jeugdwelzijn**

Inspectie jeugdzorg
Utrecht, februari 2009

Samenvatting

De Inspectie jeugdzorg heeft in de tweede helft van 2008 landelijk onderzoek gedaan bij pleegzorgaanbieders naar de veiligheid van pleegkinderen. De onderzoeksvraag die hierbij centraal stond is of de pleegzorgaanbieders systematisch zorgdragen voor de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen. Het onderzoek richt zich op twee thema's: de screening van pleeggezinnen op mogelijke veiligheidsrisico's en het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen. Het onderzoek bestond uit een beleidsanalyse en een praktijkonderzoek.

Pleegkinderen hebben recht op een veilige plek in het pleeggezin waarin zij opgroeien. Zij dienen beschermd te zijn tegen alle vormen van mishandeling binnen het pleeggezin en er dient zicht te zijn op mogelijke veiligheidsrisico's binnen het pleeggezin. Van pleegzorgaanbieders verwacht de inspectie dat zij risicovolle situaties voor pleegkinderen tot een minimum beperken. Zij dienen hiertoe (aspirant) pleeggezinnen te *screenen* op mogelijke veiligheidsrisico's en zij dienen *toezicht* te houden op de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin, door onveilige situaties te signaleren en mogelijke veiligheidsrisico's voor pleegkinderen in te schatten.

De inspectie verwacht van pleegzorgaanbieders dat zij dit *systematisch* doen door te zorgen voor beleid van voldoende kwaliteit én door te zorgen dat medewerkers dit beleid adequaat in de praktijk brengen.

De inspectie komt tot het volgende eindoordeel over SGJ:

1. *Het systematisch screenen van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's is van matige kwaliteit.*
  - De kwaliteit van het *beleid* van SGJ voor de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's is onvoldoende.
  - Door het ontbreken van voldoende beleid is de kwaliteit van de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's *door medewerkers* matig. De aandacht voor veiligheidsrisico's gedurende de screening is nog te weinig expliciet door het ontbreken van specifiek beleid over veiligheidsrisico's. Positief is dat er wordt gewerkt met een (beperkt) aantal vaste aandachtspunten, al zijn deze niet vastgelegd.

2. *Het systematisch toezicht houden op de veiligheid van pleegkinderen is van onvoldoende kwaliteit.*
  - De kwaliteit van het *beleid* van SGJ voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind is onvoldoende.
  - Mede door het ontbreken van voldoende beleid is de kwaliteit van het toezicht op de veiligheid van het pleegkind *door medewerkers* onvoldoende. Door het ontbreken van specifiek beleid is deze kwaliteit namelijk nog te veel afhankelijk van de betreffende

medewerkers en is de aandacht voor veiligheid nog onvoldoende expliciet en systematisch. De inspectie heeft het beeld dat SGJ weinig handelend optreedt wat betreft het toezicht op de veiligheid van de pleegkinderen. Het risico hierbij is dat de geëigende maatregelen niet genomen worden wanneer er sprake is van een (mogelijk) onveilige situatie voor de kinderen.

Daarnaast heeft de inspectie een zorgelijk knelpunt geconstateerd rondom de plaatsing van pleegkinderen in netwerkgezinnen. Deze kinderen verblijven vaak geruime tijd in een netwerkgezin zonder dat de geschiktheid en veiligheid van het gezin adequaat is ingeschat door bureau jeugdzorg en/of de pleegzorgaanbieder. Ook is dan onduidelijk door wie en op welke wijze er toezicht op de veiligheid van de kinderen wordt gehouden. Dit houdt risico's voor de kinderen in.

De inspectie doet de volgende aanbevelingen:

Aan SGJ

- Maak een verbeterplan om te komen tot:
  - beleid voor de *screening* op veiligheidsrisico's van het pleeggezin;
  - beleid voor het *toezicht* op de veiligheid van pleegkinderen binnen pleeggezinnen;
  - transparante verslaglegging in de dossiers, ook van veiligheidsrisico's.Beschrijf hierbij concreet *hoe* het beleid geïmplementeerd zal worden en maak inzichtelijk *wanneer* het beleid operationeel zal zijn.
- Maak concrete afspraken met Bureau Jeugdzorg over de verantwoordelijkheidsverdeling: wie doet wat om zicht te houden op de veiligheid van pleegkinderen vanaf het moment dat de kinderen in een (netwerk of bestands)gezin zijn geplaatst. Beschrijf hierbij concreet *hoe* de afspraken geïmplementeerd zullen worden en maak inzichtelijk *wanneer* de afspraken operationeel zullen zijn.

Aan de provincie Utrecht

- Maak afspraken met SGJ over het verbeterplan. Doe dat ook over de afspraken tussen SGJ en de verschillende Bureaus Jeugdzorg. Stem daarbij af met de betreffende provincies;
- Zie toe op een spoedige uitvoering van het verbeterplan en de totstandkoming van de afspraken tussen SGJ en de verschillende Bureaus Jeugdzorg.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Hoofdstuk 1 Inleiding	7
Hoofdstuk 2 Oordeel en onderbouwing	9
2.1 Beleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's	9
2.2 Screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's in de praktijk	10
2.3 Beleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind	12
2.4 Het toezicht op de veiligheid van het pleegkind in de praktijk	13
Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbevelingen	17
Bijlage 1 Toetsingskader	19
Bijlage 2 Onderzoeksopzet	23

Hoofdstuk 1 Inleiding

Aanleiding

Het is de taak van pleegzorgaanbieders om er voor te zorgen dat het pleegkind veilig is in het pleeggezin vanaf de aanvang van de plaatsing tot de beëindiging van de plaatsing. De veiligheid van pleegkinderen kan in het geding komen wanneer een pleegzorgaanbieder haar taken, die zijn gericht op het zorgdragen voor de veiligheid van het pleegkind, niet goed genoeg uitvoert. De inspectie vindt het dan ook belangrijk om meer zicht te hebben op hoe de pleegzorgaanbieders zorgdragen voor de veiligheid van pleegkinderen. Zeker aangezien bij meerdere calamiteiten die de laatste jaren bij de inspectie zijn gemeld sprake was van onveiligheid in pleeggezinnen (verwaarlozing, seksueel misbruik, fysieke mishandeling). In 2008 onderzoekt de inspectie daarom de veiligheid van pleegkinderen in Nederland.

Uitgangspunten van het onderzoek

De inspectie verstaat in dit onderzoek onder veiligheid dat pleegkinderen veilig zijn als zij beschermd zijn tegen alle vormen van mishandeling (affectieve en fysieke verwaarlozing, seksueel misbruik, fysieke mishandeling) binnen het pleeggezin.

Primair ligt de verantwoordelijkheid bij pleegouders om te zorgen voor de veiligheid van het pleegkind binnen hun gezin. Pleegzorgaanbieders zijn verantwoordelijk om ervoor te zorgen dat risicovolle situaties voor pleegkinderen tot een minimum worden beperkt. De inspectie onderscheidt hierbij twee belangrijke taken voor pleegzorgaanbieders. Allereerst moeten zij vaststellen of een (aanstaand) pleeggezin een veilige plek kan bieden voor het pleegkind. Hiertoe is de *screening* van (aspirant) pleeggezinnen op mogelijke veiligheidsrisico's (zoals verslaving of psychiatrische problematiek) van groot belang. Als een kind eenmaal in een pleeggezin verblijft, moeten pleegzorgaanbieders er vervolgens voor zorgen dat er *toezicht* is op de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin. Hiertoe is het signaleren van onveilige situaties (zoals kindermishandeling) en het inschatten van mogelijke veiligheidsrisico's voor het pleegkind (zoals belangrijke veranderingen binnen het pleeggezin) van groot belang.

Verwachtingen inspectie

De inspectie verwacht van pleegzorgaanbieders dat zij systematisch zorgdragen voor de veiligheid van pleegkinderen binnen het pleeggezin door te zorgen voor beleid van voldoende kwaliteit én door te zorgen dat medewerkers dit beleid adequaat in de praktijk brengen.

In het toetsingskader dat de inspectie voor dit onderzoek heeft opgesteld, zijn de verwachtingen (criteria) van de inspectie nader uitgewerkt (zie bijlage 1).

Onderzoeksvraag

De inspectie heeft de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

Zorgen de pleegzorgaanbieders systematisch voor de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen?

Deze onderzoeksvraag heeft de inspectie uitgewerkt in de volgende twee deelvragen:

- screenen de pleegzorgaanbieders het pleeggezin systematisch op mogelijke veiligheidsrisico's voor het pleegkind?
- houden de pleegzorgaanbieders systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind?

Onderzoeksopzet

Het onderzoek is uitgevoerd in twee fasen: een beleidsanalyse en een praktijkonderzoek. De inspectie heeft via een schriftelijke vragenlijst in juni 2008 het beleid van de SGJ opgevraagd voor de screening en voor het toezicht op de veiligheid en dit beleid vervolgens geanalyseerd. Vervolgens heeft de inspectie in oktober 2008 het praktijkonderzoek bij de SGJ uitgevoerd, waarin de toepassing van het beleid in de praktijk is getoetst. Dit is gedaan via twee groepsinterviews met uitvoerend medewerkers en een analyse van een aantal recente dossiers.

Leeswijzer

Dit rapport geeft de resultaten weer van het onderzoek van de Inspectie jeugdzorg bij de SGJ. In Hoofdstuk 2 geeft de inspectie een oordeel of de SGJ systematisch zorgt voor de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen. In Hoofdstuk 3 geeft de inspectie haar eindoordeel en doet zij aanbevelingen aan de SGJ en de provincie Utrecht. Bijlage 1 bevat het toetsingskader en Bijlage 2 een nadere beschrijving van de onderzoeksopzet.

Hoofdstuk 2 Oordeel en onderbouwing

Inleiding

In dit hoofdstuk geeft de Inspectie jeugdzorg een oordeel over het beleid en handelen van SGJ met betrekking tot het beperken van de veiligheidsrisico's voor pleegkinderen binnen pleeggezinnen. Het hoofdstuk is als volgt opgebouwd. Paragraaf 2.1 en 2.2 gaan over de *screening* van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's en paragraaf 2.3 en 2.4 over het *toezicht* op de veiligheid van pleegkinderen. De inspectie geeft bij elk thema zowel een oordeel over de kwaliteit van het beleid als over de uitvoering in de praktijk. Per thema geeft de inspectie aan wat haar verwachting is, hoe haar oordeel luidt en wat de bevindingen zijn waarop zij dit oordeel baseert. De oordelen formuleert de inspectie in de termen 'voldoende', 'bijna voldoende', 'matig' en 'onvoldoende'.

De inspectie is van mening dat indien het beleid voor het screenen op veiligheidsrisico's of voor het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen onvoldoende is, er een noodzakelijke voorwaarde ontbreekt voor het systematisch handelen in de praktijk. Dit brengt risico's met zich mee voor de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin. Daarom beoordeelt de inspectie de kwaliteit van de praktijk van de screening en van het toezicht op de veiligheid van het pleegkind in die gevallen nooit als voldoende.

2.1 Beleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's

Verwachting

De pleegzorgaanbieder heeft beleid van voldoende kwaliteit voor de systematische screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's.

In het beleid staat beschreven:

- *werkwijze voor de screening van een pleeggezin op veiligheidsrisico's (hoe, wanneer, frequentie);*
- *criteria voor de screening van een pleeggezin op veiligheidsrisico's;*
- *hoe de uitkomsten van de screening moeten worden vastgelegd;*
- *richtlijnen over hoe te handelen bij geconstateerde veiligheidsrisico's binnen een pleeggezin;*
- *dat een verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming voor een pleeggezin moet worden verkregen.*

Oordeel

De inspectie is van oordeel dat de kwaliteit van het beleid van de SGJ voor de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's onvoldoende is.

De SGJ heeft weinig beleid opgesteld, dat bovendien niet expliciet ingaat op het screenen op veiligheidsrisico's.

Onderbouwing van het oordeel

Voor het screenen van netwerkgezinnen en bestandsgezinnen hanteert SGJ de STAP-criteria¹ Specifieke criteria voor de screening van pleegouders op veiligheidsrisico's heeft SGJ niet expliciet vastgelegd. Eén van de STAP-criteria, namelijk 'gedragsverandering zonder schade toe te brengen' geeft wel enige richting, maar in zijn geheel gaan de STAP-criteria niet specifiek over veiligheidsrisico's.

SGJ heeft geen risicotaxatie-instrument voor de screening om veiligheidsrisico's te objectiveren.

Wat de screening van bestandsgezinnen betreft, heeft SGJ de STAP-cursus als voorbereidingsprogramma voor aspirant pleegouders. Voor de screening van netwerkgezinnen heeft SGJ in een procesbeschrijving aangegeven *wat* er moet gebeuren voor de screening van het netwerkgezin, maar niet *hoe* er gescreend dient te worden op veiligheidsrisico's. Er is een format voor de vragenlijst die voorafgaand aan het screeningsgesprek aan het netwerkpleeggezin wordt toegestuurd.

Voor het screeningsverslag is een format, waarin de 5 STAP-criteria worden genoemd. Veiligheidsrisico's worden niet (expliciet) genoemd.

Dat een verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming aanwezig moet zijn voor alle inwonenden van 12 jaar en ouder van het netwerkpleeggezin, is vastgelegd.

Over hoe te handelen bij geconstateerde veiligheidsrisico's binnen een pleeggezin tijdens de screening heeft de SGJ geen richtlijnen opgesteld.

2.2 Screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's in de praktijk

Verwachting

Medewerkers voeren het beleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's zichtbaar uit.

Medewerkers:

- *kennen het uitvoeringsbeleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's;*
- *werken conform de werkwijze voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's;*
- *passen de criteria voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's toe;*
- *leggen de uitkomsten van de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's vast conform het beleid;*
- *handelen conform de richtlijnen over hoe te handelen bij geconstateerde veiligheidsrisico's binnen het pleeggezin;*

---

¹ Dit zijn de vijf criteria waarop pleegzorgaanbieders pleegouders in het voorbereidings- en selectietraject (STAP = Samenwerking Team Aspirant-Pleegouders) beoordeelt: 'openheid en duidelijkheid in contact', 'bereidheid tot samenwerking en delen van ouderschap', 'bevorderen van positief zelfbeeld van het kind', 'gedragsverandering zonder schade toe te brengen' en 'inschatten wat pleegzorg betekent voor het dagelijks leven'.

- verkrijgen een verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming van het pleeggezin.

Oordeel

De inspectie oordeelt dat door het ontbreken van voldoende beleid de kwaliteit van de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's in de praktijk matig is.

Door het ontbreken van voldoende beleid ontbreekt een randvoorwaarde voor het systematisch screenen op veiligheidsrisico's. Het handelen is hierdoor nog te veel afhankelijk van de betreffende medewerkers. Tevens is de aandacht voor veiligheidsrisico's gedurende de screening nog te weinig expliciet door het ontbreken van specifiek beleid over veiligheidsrisico's.

Positief vindt de inspectie dat SGJ met een aantal vaste aandachtspunten voor veiligheid werkt, zij het dat deze beperkt in aantal en niet vastgelegd zijn. Ook positief is dat SGJ met intervisie werkt, waardoor onder andere seksualiteit een gemakkelijker onderwerp bij bespreking in gezinnen is geworden.

De inspectie vindt het risicovol dat pleegkinderen vaak geruime tijd in netwerkgezinnen verblijven, zonder dat de geschiktheid en veiligheid van het pleeggezin adequaat is ingeschat.

Onderbouwing van het oordeel

De medewerkers zijn op de hoogte van de standaard werkwijze en de standaardprocedure (STAP-cursus) bij bestandsgezinnen. Bij de netwerkgezinnen werken de medewerkers met de STAP omschrijvingen (per criterium), maar de manier waarop dit gebeurt is verschillend per medewerker. Het "Handelingsprotocol bij vermoeden van kindermishandeling" geschreven voor medewerkers van SGJ – Toegang was tot voor kort niet bekend bij de medewerkers pleegzorg en leeft daardoor niet bij hen.

Sinds kort is er per regio, dus per team, een teamleider die werkbegeleiding, teamoverleg en dossiercontrole doet. Per team is een gedragsdeskundige beschikbaar. Deze is standaard aanwezig bij de werving & selectie vergadering (waar de screeningsverslagen worden besproken) en bij de kindbesprekingen.

Bij bestandsgezinnen screent SGJ met behulp van de STAP-cursus, waarbij doorvragen volgens de medewerkers erg belangrijk is, en met behulp van de door de aspirant pleegouders ingevulde levensboeken. Bij netwerkgezinnen heeft SGJ een screeningsgesprek van 2,5 uur, indien nodig meer. Dit gesprek wordt gevoerd aan de hand van de 5 STAP-criteria. De medewerkers werken met vaste aandachtspunten voor de veiligheid, zij het dat deze in aantal beperkt zijn. Zo is het afdekken van een aanwezige vijver bij een jong pleegkind een eis. Van een lijst met vaste criteria is geen sprake. Nadeel van deze manier van werken, vinden de medewerkers zelf, is dat je behoorlijk ervaren moet zijn. Na het gesprek maken de medewer-

kers een ronde door het huis. Observatie van de omgang met de eigen kinderen levert hierbij belangrijke informatie voor de screening op.

De uitkomsten van de screening worden vastgelegd in het screeningsverslag waarvoor een format aanwezig is. Voor bestandsgezinnen en netwerkgezinnen gebruikt SGJ een verschillend format. Vanuit de screening kunnen aandachtspunten naar voren komen die gedurende de gehele plaatsing van belang zijn. Deze worden in het verslag vastgelegd.

De screeningsperiode duurt maximaal 13 weken na de start van in behandeling nemen. De periode van screening is in eerste instantie een periode van voorlopige acceptatie. Binnen die 13 weken wordt in het team en in overleg met de gedragsdeskundige tot al of niet samenwerking besloten. Formeel is SGJ verantwoordelijk, wanneer er nog geen screening is geweest. Wanneer SGJ een wachtlijst heeft, is BJZ verantwoordelijk. In de praktijk is dit echter niet zo helder, omdat de afspraken onduidelijk zijn. Als landelijk werkende zorgaanbieder heeft SGJ met meerdere BJZ's / provincies te maken, waardoor de werkafspraken verschillen. SGJ vindt dat zij de verantwoordelijkheid niet kan dragen als ze niet in het gezin zit. Dat kan pas na de start van de screening: op het moment dat de screening start, is SGJ verantwoordelijk voor de screening. Omdat er dan ook een pleegzorgbegeleider is, is SJG ook verantwoordelijk voor toezicht. Bij een wachtlijst neemt SGJ dus niet de verantwoordelijkheid.

2.3   Beleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind

Verwachting

De pleegzorgaanbieder heeft uitvoeringsbeleid van voldoende kwaliteit voor het systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind.

In het beleid staat beschreven:

- *richtlijnen over hoe en met welke frequentie de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden ingeschat;*
- *richtlijnen over hoe en met welke frequentie er direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden gehouden (ofwel: hoe een pleegkind (apart) moet worden gezien).*
- *richtlijnen over hoe en met welke frequentie er met pleegouders moet worden overlegd over de veiligheid van een pleegkind;*
- *criteria voor wanneer risico's opnieuw moeten worden ingeschat buiten de vastgestelde frequentie;*
- *hoe de uitkomsten van de veiligheidsinschatting moeten worden vastgelegd;*
- *richtlijnen over hoe te handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in het pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling.*

Verwacht wordt dat de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ t.a.v. de veiligheid van het pleegkind staat beschreven:

- *de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ betreffende het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen (wie doet wat wanneer);*

- hoe met welke frequentie de pleezorgaanbieder met BJJ overlegt over de veiligheid van een pleegkind;
- de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleezorgaanbieder en BJJ bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in het pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling (wie doet wat wanneer).

Oordeel

De inspectie is van oordeel dat de kwaliteit van het beleid van SGJ voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind onvoldoende is.

Het beleid voorziet niet in systematisch toezicht op de veiligheid van het kind.

Onderbouwing van het oordeel

SGJ heeft op bijna geen van de bovenvermelde verwachtingen beleid.

“Boekje Open”, dat alle pleegouders ontvangen, vermeldt dat begeleidingsgeprekken plaatsvinden meestal 1x in de maand of in de 2 maanden. Maar deze zijn niet expliciet op veiligheidsrisico's gericht.

2.4 Het toezicht op de veiligheid van het pleegkind in de praktijk

Verwachting

Medewerkers voeren het beleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind zichtbaar uit.

Medewerkers:

- kennen het uitvoeringsbeleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind;
- voeren de veiligheidsinschattingen uit conform het beleid;
- houden direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin conform het beleid (ofwel: het (apart) zien een pleegkind);
- overleggen met pleegouders over de veiligheid van een pleegkind conform het beleid;
- hanteren hierbij de criteria op grond waarvan risico's opnieuw moeten worden ingeschat buiten de vastgestelde frequentie;
- leggen de uitkomsten van de veiligheidsinschatting vast conform het beleid;
- handelen conform de richtlijnen hoe te handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling;
- handelen richting BJJ conform de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de VVP en BJJ betreffende het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen;
- overleggen over de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin met BJJ conform de gemaakte afspraken;
- handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling met BJJ conform de gemaakte afspraken.

Oordeel

De inspectie oordeelt dat mede door het ontbreken van voldoende beleid de kwaliteit van het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen door medewerkers onvoldoende is.

Het toezicht is nog te veel afhankelijk van de betreffende medewerkers. De aandacht voor veiligheid is nog onvoldoende expliciet en systematisch door het ontbreken van specifiek beleid. De verslaglegging van de pleegzorgbegeleiding in het dossier is weinig transparant wat betreft het vastleggen van veiligheidsrisico's. Hierdoor bestaat het risico dat er onvoldoende planmatig en systematisch wordt gehandeld bij zorgen over de veiligheid van het pleegkind. De inspectie heeft het beeld dat SGJ weinig handelend optreedt wat betreft het toezicht op de veiligheid van de pleegkinderen. Het risico hierbij is dat de geëigende maatregelen niet genomen worden wanneer er sprake is van een (mogelijk) onveilige situatie voor de kinderen.

Onderbouwing van het oordeel

Het "Handelingsprotocol bij vermoeden van kindermishandeling" van SGJ -Toegang leeft niet bij de medewerkers pleegzorg.

Voor de wijze en frequentie van inschatten van de veiligheid van pleegkinderen in het pleeggezin is geen vaste werkwijze. In de praktijk worden er geen (expliciete) risico-inschattingen gemaakt. Deze gebeuren vooral op intuïtie en in overleg met collega's en na casuïstiekbespreking. Er wordt wel gebruik gemaakt van lijstjes, maar die zijn niet formeel vastgesteld. Met pleegkinderen vanaf 6 à 7 jaar wordt apart gesproken. Het contact met het pleeggezin varieert en is afhankelijk van het soort pleegzorg en de situatie. In het begin gaat de begeleider wat vaker op huisbezoek, daarna 1 keer per drie of vier weken, of 1 keer per 8 weken, afhankelijk van hoe het gaat en hoe lang de plaatsing al loopt. Hiernaast is er ook telefonisch en mail contact. Bij langdurige pleegzorg zou er eigenlijk 1 keer per drie maanden contact moeten zijn en afhankelijk van de situatie zo nodig 1 keer per maand. Maar soms is er ook 1 keer per half jaar contact.

Veiligheid is geen vast onderwerp van gesprek bij huisbezoek. Wel worden ontwikkelpunten langsgedaan zoals: cognitief; sociaal-emotioneel; gedrag; medisch/lichamelijk; geloofsbeleving. Veiligheid kan aan bod komen, maar dit is een kwestie van intuïtie. Wanneer vermoedens van bijvoorbeeld verwaarlozing bestaan, worden deze besproken met pleegouders. Ook wanneer SGJ signalen uit de omgeving van het pleeggezin krijgt, worden deze besproken met de pleegouders en/of andere gezinsleden. Dit gebeurt onder leiding van de teamleider. SGJ vindt dat in de praktijk "signalen vaak wel wat genuanceerder liggen". Ze maakt dan afspraken met de pleegouders en eventueel met het pleegkind. Tot het afbreken van de pleegzorgplaatsing wordt bijna niet overgegaan. Erg handelend lijkt SGJ daarmee niet op te treden.

Het vastleggen van uitkomsten van veiligheidsinschattingen gebeurt niet expliciet. De verslaglegging van de pleegzorgbegeleiding in het dossier is weinig transparant. Zo wordt de situatie van een overbelaste pleegouder beschreven. Wat dit kan betekenen voor de veiligheid van

het pleegkind komt niet aan de orde. Er wordt (dan ook) niet zichtbaar gehandeld. Zorgen met betrekking tot de veiligheid zijn nergens terug te vinden in de dossiers. Ook worden afwegingen van medewerkers nergens expliciet vastgelegd, waardoor deze niet inzichtelijk zijn. Wat er werkelijk aan contacten is, is in het contactjournaal maar beperkt te zien.

Er zijn geen afspraken met BJZ over wie verantwoordelijk is voor toezicht op veiligheid, want de pleegzorg is in eerste instantie daarvoor verantwoordelijk. Als er iets aan de hand is dan is er ad hoc overleg over wie wat doet.

Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbevelingen

In dit hoofdstuk geeft de Inspectie jeugdzorg haar oordeel over de mate waarin SGJ systematisch zorgdraagt voor de veiligheid van pleegkinderen binnen het pleeggezin. Vervolgens doet de inspectie aanbevelingen aan SGJ en de provincie Utrecht.

Verwachting

Pleegkinderen hebben recht op een veilige plek in het pleeggezin waarin zij opgroeien. Zij dienen beschermd te zijn tegen alle vormen van mishandeling binnen het pleeggezin en er dient zicht te zijn op mogelijke veiligheidsrisico's binnen het pleeggezin. Van pleegzorgaanbieders verwacht de inspectie dat zij risicovolle situaties voor pleegkinderen tot een minimum beperken. Zij dienen hiertoe (aspirant) pleeggezinnen te *screenen* op mogelijke veiligheidsrisico's en zij dienen *toezicht* te houden op de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin, door onveilige situaties te signaleren en mogelijke veiligheidsrisico's voor pleegkinderen in te schatten.

De inspectie verwacht van pleegzorgaanbieders dat zij dit *systematisch* doen door te zorgen voor beleid van voldoende kwaliteit én door te zorgen dat medewerkers dit beleid adequaat in de praktijk brengen.

Eindoordeel

1. *Het systematisch screenen van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's is van matige kwaliteit.*

- De kwaliteit van het *beleid* van SGJ voor de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's is onvoldoende.
- Door het ontbreken van voldoende beleid is de kwaliteit van de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's *door medewerkers* matig. De aandacht voor veiligheidsrisico's gedurende de screening is nog te weinig expliciet door het ontbreken van specifiek beleid over veiligheidsrisico's. Positief is dat er wordt gewerkt met een (beperkt) aantal vaste aandachtspunten, al zijn deze niet vastgelegd.

2. *Het systematisch toezicht houden op de veiligheid van pleegkinderen is van onvoldoende kwaliteit.*

- De kwaliteit van het *beleid* van SGJ voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind is onvoldoende. Het beleid voorziet niet in systematisch toezicht op de veiligheid van het kind.
- Mede door het ontbreken van voldoende beleid is de kwaliteit van het toezicht op de veiligheid van het pleegkind *door medewerkers* onvoldoende. Door het ontbreken van specifiek beleid is deze kwaliteit namelijk nog te veel afhankelijk van de betreffende medewerkers en is de aandacht voor veiligheid nog onvoldoende expliciet en syste-

matisch. De inspectie heeft het beeld dat SGJ weinig handelend optreedt wat betreft het toezicht op de veiligheid van de pleegkinderen. Het risico hierbij is dat de geëigende maatregelen niet genomen worden wanneer er sprake is van een (mogelijk) onveilige situatie voor de kinderen.

Daarnaast heeft de inspectie een zorgelijk knelpunt geconstateerd rondom de plaatsing van pleegkinderen in netwerkgezinnen. Deze kinderen verblijven vaak geruime tijd in een netwerkgezin zonder dat de geschiktheid en veiligheid van het gezin adequaat is ingeschat door bureau jeugdzorg en/of de pleegzorgaanbieder. Ook is dan onduidelijk door wie en op welke wijze er toezicht op de veiligheid van de kinderen wordt gehouden. Dit houdt risico's voor de kinderen in.

Aanbevelingen

Aan SGJ

- Maak een verbeterplan om te komen tot:
  - beleid voor de *screening* op veiligheidsrisico's van het pleeggezin;
  - beleid voor het *toezicht* op de veiligheid van pleegkinderen binnen pleeggezinnen;
  - transparante verslaglegging in de dossiers, ook van veiligheidsrisico's.Beschrijf hierbij concreet *hoe* het beleid geïmplementeerd zal worden en maak inzichtelijk *wanneer* het beleid operationeel zal zijn.
- Maak concrete afspraken met Bureau Jeugdzorg over de verantwoordelijkheidsverdeling: wie doet wat om zicht te houden op de veiligheid van pleegkinderen vanaf het moment dat de kinderen in een (netwerk of bestands)gezin zijn geplaatst. Beschrijf hierbij concreet *hoe* de afspraken geïmplementeerd zullen worden en maak inzichtelijk *wanneer* de afspraken operationeel zullen zijn.

Aan de provincie Utrecht

- Maak afspraken met SGJ over het verbeterplan. Doe dat ook over de afspraken tussen SGJ en de verschillende Bureaus Jeugdzorg. Stem daarbij af met de betreffende provincies;
- Zie toe op een spoedige uitvoering van het verbeterplan en de totstandkoming van de afspraken tussen SGJ en de verschillende Bureaus Jeugdzorg.

Bijlage 1 Toetsingskader

Toetsingskader van de Inspectie jeugdzorg voor het onderzoek naar de veiligheid binnen pleeggezinnen

Achtergrond van het onderzoek

De inspectie onderscheidt twee belangrijke thema's bij het zorgdragen voor de veiligheid in pleeggezinnen. Allereerst dient te worden vastgesteld of een (aanstaand) pleeggezin een veilige plek kan bieden voor het pleegkind ('*screening*'). Ten tweede, als een kind eenmaal in een pleeggezin verblijft, dient er *toezicht* te zijn op de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin.

Beide aspecten gelden overigens zowel voor plaatsingen in bestandsgezinnen (waarbij er voorafgaand aan de plaatsing geen relatie is tussen pleegkind en pleeggezin) als in netwerkgezinnen (waarbij het pleeggezin uit de naaste omgeving van het kind komt).

Het onderzoek dient een antwoord te geven op de volgende vraag:

Zorgen de pleegzorgaanbieders systematisch voor de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen?

Deze vraag is geconcretiseerd in de volgende twee deelvragen:

- screenen de pleegzorgaanbieders het pleeggezin systematisch op mogelijke veiligheidsrisico's voor het pleegkind?
- houden de pleegzorgaanbieders systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind?

Toelichting op het toetsingskader

De inspectie heeft de vraagstelling vertaald in een toetsingskader, waarin schematisch is weergegeven wat de Inspectie jeugdzorg verwacht van de pleegzorgaanbieders. Op basis van het toetsingskader komt de inspectie tot haar oordeel over de kwaliteit van het handelen van de pleegzorgaanbieders ten aanzien van het zorgdragen voor de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin.

De twee thema's van het onderzoek staan in de eerste kolom van het toetsingskader benoemd (systematische screening en systematisch toezicht). In de tweede kolom staan de criteria (normen) geformuleerd waaraan de inspectie het handelen van de pleegzorgaanbieders beoordeelt. In de derde kolom zijn de indicatoren benoemd aan de hand waarvan de inspectie nagaat in hoeverre aan de criteria wordt voldaan. In de laatste kolom staat beschreven van welke onderzoeksbronnen de inspectie gebruik maakt om vast te stellen of, en zo ja in hoeverre de indicatoren aanwezig zijn.

Thema's	Criteria (Wanneer is het goed?)	Indicatoren (Waarom kun je dat zien?)	Bronnen
Systematische screening van het pleeggezin ² op veiligheidsrisico's voor het pleegkind	1. De pleegzorgaanbieder heeft uitvoeringsbeleid ³ van voldoende kwaliteit voor de systematische screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's	In het uitvoeringsbeleid staat beschreven: <ul style="list-style-type: none"> - criteria voor de screening van een pleeggezin op veiligheidsrisico's; - werkwijze voor de screening van een pleeggezin op veiligheidsrisico's (hoe, wanneer, frequentie); - hoe de uitkomsten van de screening moeten worden vastgelegd; - richtlijnen over hoe te handelen bij geconstateerde veiligheidsrisico's binnen een pleeggezin; - dat een verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming voor een pleeggezin moet worden verkregen. 	Beleidsdocumenten
	2. Medewerkers voeren het beleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's zichtbaar uit	Medewerkers: <ul style="list-style-type: none"> - kennen het uitvoeringsbeleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's; - passen de criteria voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's toe; - werken conform de werkwijze voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's; - leggen de uitkomsten van de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's vast conform het beleid; - handelen conform de richtlijnen over hoe te handelen bij geconstateerde veiligheidsrisico's binnen het pleeggezin; - verkrijgen een verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming van het pleeggezin. 	Interviews met medewerkers Dossiers
Systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind	1. De pleegzorgaanbieder heeft uitvoeringsbeleid van voldoende kwaliteit voor het systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind	In het uitvoeringsbeleid staat beschreven: <ul style="list-style-type: none"> - richtlijnen over hoe de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden ingeschat; - richtlijnen over de frequentie waarmee de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden ingeschat; - criteria voor wanneer risico's opnieuw moeten worden ingeschat buiten de vastgestelde frequentie; - hoe de uitkomsten van de veiligheidsinschatting moeten worden vastgelegd; 	Beleidsdocumenten

² Onder pleeggezin worden alle inwonenden in het pleeggezin verstaan.

³ Onder pleeggezinnen worden bestands- en netwerkgezinnen verstaan.

³ Onder uitvoeringsbeleid wordt verstaan: richtlijnen, protocollen, werkinstructies, (beschrijvingen van) werkprocessen, etc.

Thema's	Criteria (Wanneer is het goed?)	Indicatoren (Waarom kun je dat zien?)	Bronnen
		<ul style="list-style-type: none"> - richtlijnen over hoe te handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in het pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling; - richtlijnen over hoe er direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden gehouden (ofwel: hoe een pleegkind (apart) moet worden gezien); - richtlijnen over de frequentie waarmee er direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden gehouden (ofwel: met welke frequentie een pleegkind (apart) moet worden gezien); - richtlijnen over hoe er met pleegouders moet worden overlegd over de veiligheid van een pleegkind; - richtlijnen over de frequentie waarmee er met pleegouders moet worden overlegd over de veiligheid van een pleegkind. <p>Ten aanzien van de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ t.a.v. de veiligheid van het pleegkind staat beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ betreffende het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen (wie doet wat wanneer); - hoe de pleegzorgaanbieder met BJZ overlegt over de veiligheid van een pleegkind; - met welke frequentie de pleegzorgaanbieder met BJZ overlegt over de veiligheid van een pleegkind; - de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in het pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling (wie doet wat wanneer). 	
	<p>2. Medewerkers voeren het beleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind zichtbaar uit</p>	<p>Medewerkers:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kennen het uitvoeringsbeleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind; - voeren de veiligheidsinschattingen uit conform het beleid; - hanteren de criteria op grond waarvan risico's opnieuw moeten worden ingeschat buiten de vastgestelde frequentie; - leggen de uitkomsten van de veiligheidsinschatting vast conform het beleid; - handelen conform de richtlijnen hoe te handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de vei- 	<p>Interviews met medewerkers</p> <p>Dossiers</p>

Thema's	Criteria (Wanneer is het goed?)	Indicatoren (Waaraan kun je dat zien?)	Bronnen
		<p>ligheid van een pleegkind in een pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling;</p> <ul style="list-style-type: none"> - houden direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin conform het beleid (ofwel: het (apart) zien een pleegkind); - overleggen met pleegouders over de veiligheid van een pleegkind conform het beleid; - handelen richting BJZ conform de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ betreffende het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen; - overleggen over de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin met BJZ conform de gemaakte afspraken; - handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling met BJZ conform de gemaakte afspraken. 	

Bijlage 2 Onderzoeksopzet

Het pleegzorgonderzoek van de Inspectie jeugdzorg is uitgevoerd in twee fasen: een beleidsanalyse en een praktijkonderzoek. De beleidsanalyse vond plaats bij alle 28 pleegzorgaanbieders. Vervolgens is het praktijkonderzoek uitgevoerd bij achttien pleegzorgaanbieders: één pleegzorgaanbieder per provincie/ stadsregio en de drie landelijke pleegzorgaanbieders.

Beleidsanalyse

De inspectie heeft via een schriftelijke vragenlijst in juni 2008 bij alle pleegzorgaanbieders hun beleid over de volgende thema's opgevraagd en vervolgens geanalyseerd:⁴

- de *screening* van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's;
- het *toezicht* op de veiligheid van pleegkinderen;
- de *verantwoordelijkheidsverdeling* tussen de zorgaanbieder en bureau jeugdzorg voor het toezicht op de (veiligheid) van pleegkinderen.

Praktijkonderzoek

Het praktijkonderzoek bij SGJ is uitgevoerd in oktober 2008. Met het praktijkonderzoek heeft de inspectie de toepassing van het beleid voor de *screening* en het *toezicht* in de praktijk getoetst. Dit is gedaan via twee groepsinterviews met uitvoerend medewerkers (een interview over de screening op veiligheidsrisico's en een interview over het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen). Vervolgens heeft de inspectie een aantal recente dossiers geanalyseerd op deze thema's. De interviews en dossieranalyse vonden plaats aan de hand van gestructureerde vragenlijsten.

---

⁴ Onder (uitvoerings)beleid is verstaan: richtlijnen, protocollen, werkinstructies, (beschrijvingen van) werkprocessen, etc.